

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

АРХІТЕКТУРНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

**ПРОЕКТ
КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО
ЗАКЛАДУ В СТРУКТУРІ
ГРОМАДСЬКОГО
ЦЕНТРУ СЕЛИЩА**

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів напрямку підготовки
6.060102 «Архітектура»**

**VIVERE!
VINCERE!
CREARE!**

Київ 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

АРХІТЕКТУРНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

ПРОЕКТ
КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО
ЗАКЛАДУ В СТРУКТУРІ
ГРОМАДСЬКОГО
ЦЕНТРУ СЕЛИЩА

Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів напряму підготовки
6.060102 «Архітектура»

Київ 2016

УДК 72.012:725.89(076.5)
ББК Н10р
А878

Укладачі : *Г. М. Агєєва* – канд. техн. наук, старш. наук. співроб.,
Л. М. Бармашина – канд. арх., старш. наук. співроб.,
Г. І. Болотов – канд. техн. наук, старш. наук. співроб.

Рецензент *О. І. Седак* – канд. архітектури, проф.

Затверджено методично-редакційною радою Національного авіаційного університету (протокол № 4/16 від 15.04.2016 р.).

Архітектурне проектування. Проект культурно-спортивного закладу в структурі громадського центру селища: методичні рекомендації до виконання курсової роботи / уклад. : Г. М. Агєєва, Л. М. Бармашина, Г. І. Болотов. – К. : НАУ, 2016. – 48 с.

Наведено рекомендації до виконання курсової роботи. Викладено методику поетапного набуття професійних навичок у процесі формування багатофункціональної споруди, подано вимоги до змісту курсового проекту та його оформлення.

Для студентів напрямку підготовки 6.060102 «Архітектура».

ВСТУП

Матеріально-просторове забезпечення нових форм дозвілля, тобто будівництво для дозвілля ведеться на основі тісної інтеграції функцій культури і спорту. Форми інтеграції різні: в окремих кооперованих спорудах серед житлової забудови; в комплексі зі спеціалізованими спорудами культури або спорту; зі спеціалізованими адміністративними і торговельними спорудами, тобто у складі громадських центрів великих районів або невеликих міст; разом із навчальними закладами або дитячими дошкільними установами.

Найбільш раціональна форма архітектурно-просторової спільності – це кооперовані дозвіллеві споруди, утворені як будівлі з єдиним багатофункціональним простором, загальною територією, спільною групою вхідних і рекреаційних приміщень. Такі об'єкти вже пройшли декілька етапів розвитку як за кордоном, так і в нашій країні та сформували окрему типологічну підгрупу громадських будівель і споруд, а саме культурно-спортивні заклади (центри, комплекси) (далі – КСК).

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Метою виконання даного курсового проекту є засвоєння принципів і прийомів проектування громадських споруд зально-чарункової структури на прикладі КСК у структурі громадського центру селища із глядацькою залю на 300 місць. Функціональним призначенням комплексу є проведення дозвілля і відпочинку з урахуванням професійних і аматорських інтересів. Проектування комплексу передбачає формування його об'ємно-просторової структури та архітектурно-планувальну організацію з урахуванням необхідності об'єднання цілої низки функцій, а саме дозвільної, фізкультурно-спортивної, інформаційної, професійно-аматорської, лекційної, глядацько-видовищної тощо. Необхідність вирішення цього завдання зумовлює поєднання різних планувальних і конструктивних структур в одному об'ємі або комплексі: великопротітної – для глядацької та спортивної зал, та дрібночарункової – для кімнат, де проводитимуться аматорські заняття, збори за інтересами тощо. Розміщення на земельній ділянці, містобудівна організація зовніш-

ніх територій, просторове, конструктивне та естетичне рішення об'єму чи їх групи мають враховувати регіональні особливості, ландшафт, природні та інші умови [1; 3; 6–8; 15–18].

Основні завдання проекту полягають у такому:

– закріпленні та розвитку попередньої композиційної, графічної та проектної підготовки;

– оволодінні основними навичками функціонально-просторового зонування та організації внутрішньої структури громадської будівлі;

– закріпленні уміння взаємопов'язувати окремі елементи внутрішньої організаційної структури з урахуванням чинних нормативів, функціонально-технологічних процесів, габаритів необхідного обладнання та інших факторів;

– засвоєнні прийомів розташування громадської будівлі на рельєфі, ландшафтної організації прилеглої території та благоустрою ділянки;

– вивченні основних підходів до формування архітектурного образу споруди засобами архітектурної пластики, гармонійного поєднання різних фактур будівельних матеріалів, кольору окремих поверхонь і деталей, акцентуванні певних композиційних елементів тощо;

– осмисленому та обґрунтованому використанні конструктивних схем, будівельних матеріалів із врахуванням їхніх особливостей та властивостей.

2. ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

2.1. Загальні положення

Аналогами КСК можна вважати установи або заклади для проведення дозвілля людей, що об'єднуються загальними аматорськими інтересами, які називають клубами. Прототипи клубів виникли ще в стародавні часи. Установи дозвілля античності представлені грецькими гетеро, римськими колегіями. У середньовіччі виникли спілки мейстерзингерів, камери риторів тощо. У XVIII ст. за подібними спорудами в Англії закріплюється термін «клуб». Основою

клубної діяльності тоді були спільна трапеза і епізодичні розваги. Ця програма визначила стандартний різновид клубної будівлі, що складалася, насправді, з одного приміщення багатопільового призначення, яке в будні виконувало функції «трапезної», а у святкові дні – танцювальної зали.

У ХІХ ст. в Англії виникають перші пролетарські клуби з широкою програмою проведення дозвілля. Вони увібрали в себе елементи тих культурно-просвітницьких установ, які в центрі міста функціонували самостійно і незалежно. Такі клуби включали: недільну школу, бібліотеку, приміщення для розваг і веселощів (більярдну, кімнати для картярської гри, спортивну і глядацьку зали).

Наступниками англійських робітничих клубів у Росії були так звані «народні доми». Вони виникають спочатку на благодійні кошти, потім на кошти просвітницьких товариств, пізніше земств, міст і, нарешті, на кошти уряду через «шклування про народну тверезість» на кошти, одержані від продажу алкогольних напоїв. «Народний дім» спочатку був «чайною з розвагами», серед яких були настільні ігри, книги, газети тощо. Пізніше до нього входять аудиторії для лекцій і концертів (іноді зі сценою для вистав), бібліотека, приміщення недільної школи та курсів.

Радянський робітничий клуб виник у перші ж дні після Жовтневої революції, відразу на заводах, у пристосованих для цього приміщеннях. У 20-ті роки розпочинається планомірне створення мережі робітничих клубів, розміщених поблизу від місця проживання. У них, подібно до «народних домів», концентрувалися всі можливі види культурних послуг. У 1923–1926 рр. були організовані перші конкурси з проектування великих центрів культури, а в 1925–1927 рр. були споруджені перші великі Палади культури у великих промислових містах Росії (рис. 1–3).

У багатьох країнах різноманітні дозвіллі споруди з'явилися ще в 60-ті роки. Вони стали осередками тяжіння населення і були залучені до спеціальної індустрії дозвілля. Сучасні зарубіжні центри дозвілля становлять собою модель нових принципів і тенденцій архітектури, яка швидко реагує на запити споживача.

Рис. 1. Клуб ім.Зуєва, побудований за проектом І. Голосова, 1927–1929 рр. м. Москва

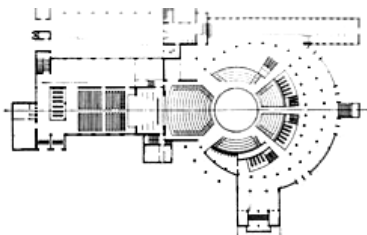

Рис. 2. Палац культури в Сталінграді. Проект, 1928. Перспектива та план

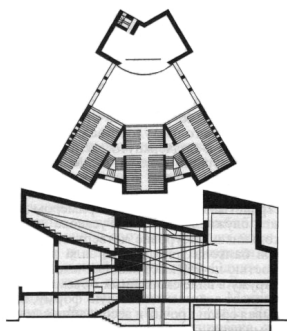

Рис. 3. Палац культури ім. Русакова (1930), у якому нині знаходиться Театр Віктюка, м. Москва

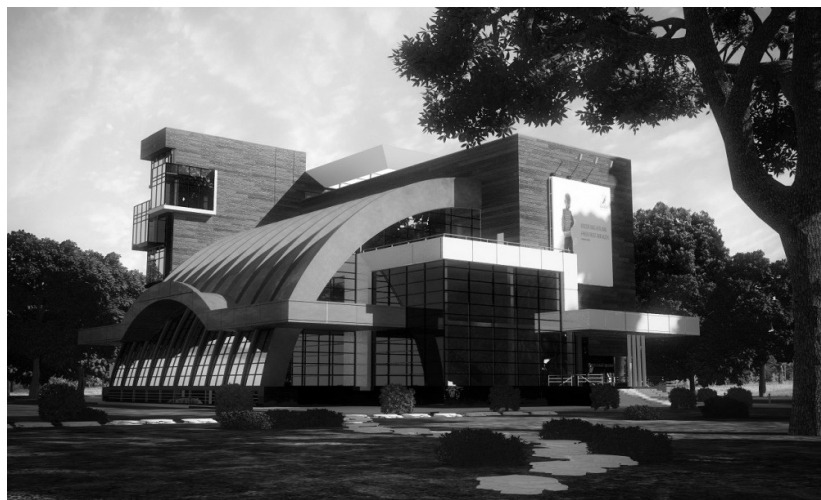
Наприкінці 80-х – початку 90-х років у споруди на зразок КСК часто (в 90 % випадків) входять або універсальні зали для різних видів спорту з місцями для глядачів, або універсальні спортивно-глядацькі зали, де можуть відбуватися спортивні та культурно-масові заходи. Як універсальні іноді використовуються фойє, танцювальна зала, зала хореографії і навіть лекційна зала. Універсально можуть використовуватися і більш дрібні приміщення, наприклад гурткові, але це ускладнює режим їхньої експлуатації. Багатофункціональність – це використання одного простору не по чергово, як в універсальних, а одночасно для кількох видів діяльності шляхом членування простору на функціональні зони. Таким чином часто використовують загальні приміщення в кооперованих будівлях (вестибюль, фойє, хол). Коли в будівлі є й інші види обслуговування (торгівля, харчування, майстерні), загальні приміщення стають сполучною ланкою між ними і водночас елементами культури і спорту. Приклади КСК нового покоління з розширеними функціями наведено на рис. 4.

В останнє десятиліття помітно кілька тенденцій у будівництві споруд для дозвілля. Одна з них – розширення функціонального призначення приміщень і відкритих споруд. Інша, як наслідок першої, зміна функціонально-просторових принципів організації самих споруд.

Приміщення культурно-спортивних центрів поділяються на; спеціалізовані, універсальні і багатофункціональні. Серед спеціалізованих: фізкультурно-спортивні зали та клубні приміщення (майстерні, студії, гурткові тощо), які включаються майже в усі споруди КСК; глядацькі зали, кафе і ресторани, що зустрічаються майже в двох третинах споруд; басейни (спортивні) і кегельбани – приблизно в третині КСК. Деякі центри містять розважальні басейни, сквош-корти, зали для занять на тренажерах, ігротеки (дитячі кімнати для тихих ігор, приміщення для ігрових автоматів, настільних ігор), танцювальні зали, медико-відновлювальні приміщення, бібліотеки, читальні зали тощо.

a

б

Рис. 4. Багатофункціональні спортивно-розважальні комплекси:
a – Білорусь; *б* – Росія

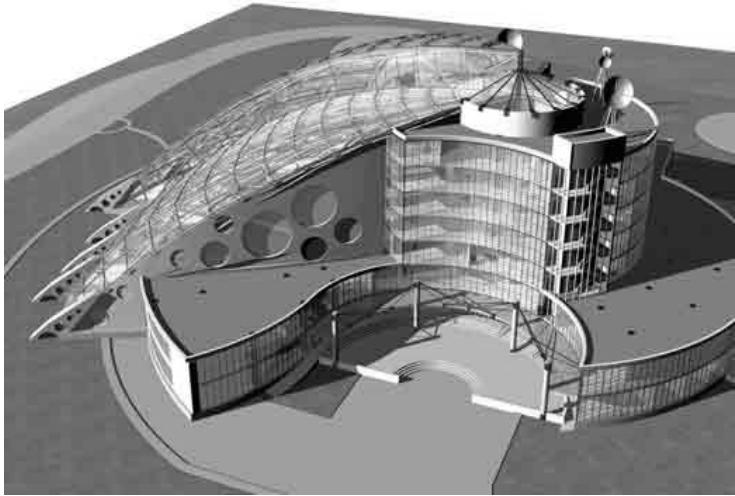
Під час організації єдиного багатофункціонального простору основне завдання – вибір найбільш поєднаних функціональних зон. Їхній набір повинен визначатися для кожного випадку, і чим нижчий рівень споруди, тим ширшим може бути склад зон багатофункціонального простору, і навпаки, у великих спорудах через більшу спеціалізацію основних приміщень склад функцій і зон багатофункціонального простору звужується. Важливі умови універсального і багатофункціонального використання приміщень:

- зі споживчої точки зору – загальні відвідувачі, які вільно обирають собі заняття;
- із технологічної – відповідність за рівнем шуму, санітарно-гігієнічним та інженерним вимогам;
- із точки зору спільного функціонування – узгоджений режим експлуатації.

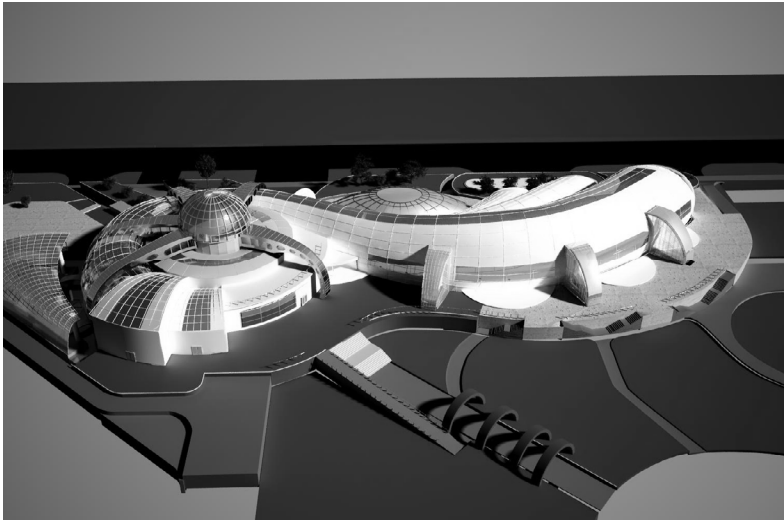
Для КСК оптимальною є архітектурно-просторова схема споруд, що поєднує багатофункціональний простір із більш ізольованими спеціалізованими приміщеннями. До таких споруд ставляться такі вимоги:

- включення груп приміщень для клубних, фізкультурно-оздоровчих і розважальних видів діяльності; можливість їхнього використання для проведення масових заходів, що передбачає їхній взаємозв'язок із загальними приміщеннями та влаштування місць для глядачів;
- зв'язок приміщень для фізкультурно-оздоровчої діяльності з відкритими площинними спорудами;
- просторове укрупнення групи загальних приміщень (вестибюль, фойє, зони відпочинку та інше) і їх функціональне насичення, що створює умови для неформального спілкування та масових заходів;
- об'єднання приміщень для оздоровчо-розважальної (танцювальна зала, приміщення для хореографії) і фізкультурно-спортивної діяльності на основі спільного їх використання; гнучка трансформація приміщень.

В архітектурно-просторовій композиції будівлі типу КСК часто домінують або багатофункціональний рекреаційний простір, або глядацька чи універсальна зала, спортивно-видовищна зала або басейн. Можлива і схема з комунікаційним простором і «нанизаними» на нього спеціалізованими приміщеннями. Приклади сучасних КСК із українського та зарубіжного архітектурного досвіду наведено на рис. 5–7.

a

б

Рис. 5. Сучасні культурно-спортивні комплекси:
a – проект спортивно-розважального комплексу на Венеційському острові (ст. метро «Гідропарк», м. Київ); *б* – проект нового Центру дозвілля, м. Дніпро

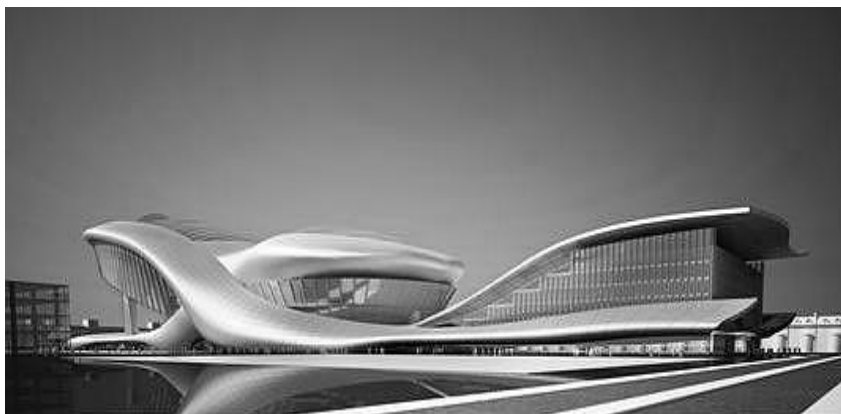

Рис. 6. Спортивно-розважальний комплекс «Snow in the City», м. Лондон, Велика Британія

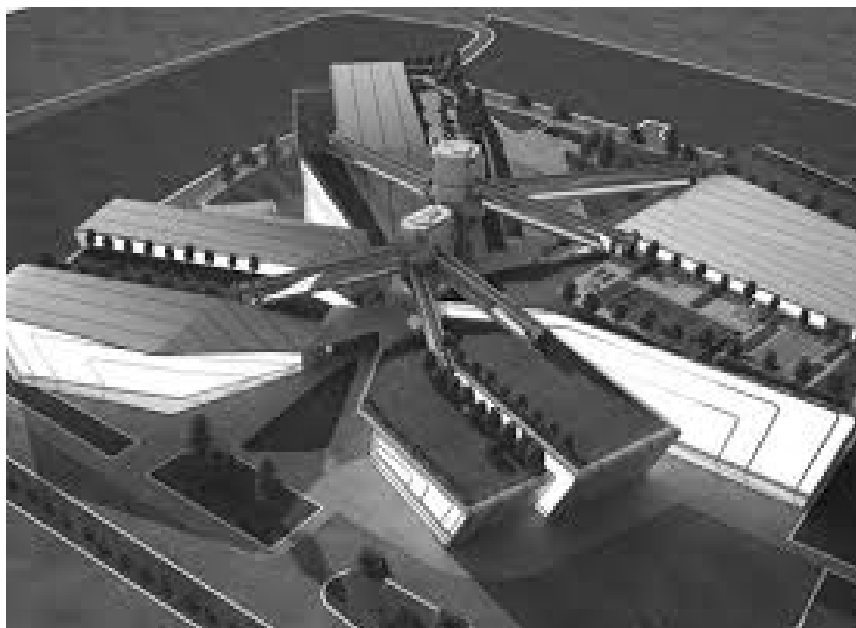

Рис. 7. Спортивно-розважальний комплекс, м. Єкатеринбург, Росія

2.2. Соціальні передумови формування культурно-спортивних закладів

Культурно-спортивний комплекс – новий тип установ, що виник на основі поєднання культури і спорту в дозвіллі. Поява і еволюція цього різновиду установ викликані та йдуть паралельно з процесом урбанізації. Захисна реакція на властиві цьому процесові стреси, гіподинамію, роз'єднаність людей – з одного боку, і позитивний вплив урбанізації – розвиток інтересів, духовних і фізичних потреб, а також комерціалізація дозвілля – з іншого, визначили появу його нових різноманітних видів і форм. Новими формами дозвілля стали комплексні заходи, що поєднують культурно-освітні та фізкультурно-спортивні функції, які були характерні для традиційних типів споруд культури і спорту. У всьому світі стають все більш популярними активні (з фізичними навантаженнями) форми дозвілля розважального характеру: ритмічна гімнастика, спортивні танці, масове катання і балет на льоду, катання на роликівих ковзанах і дошках (скейтборд), ігри та розваги у воді, гра в сквош, боулінг, різні види боротьби (ушу, айкідо та ін.). Все чіткішим стає прагнення до розвитку особистості з раннього віку (групи естетичного виховання та сімейні вечори, традиційні сімейні змагання, аматорські об'єднання тощо). В основі всіх цих видів і форм дозвілля – неформальне спілкування людей.

Нові види дозвілля і нові форми традиційних видів діяльності, постійно змінюючись і збагачуючись, розвиваються в напрямку інтеграції культурно-просвітницьких та фізкультурно-оздоровчих функцій, залучення до них різних груп населення, розвитку сімейного дозвілля; в напрямку багатофункціональності дозвілля; збільшення частки активних видів діяльності; зростання неформальних занять і спілкування; організації масових заходів. Ці напрямки важливі для створення культурно-спортивних закладів. Становлення і розвиток цих установ відображає і ступінь індустрії дозвілля. Автотранспорт дозволяє подолати тяжіння дозвілля до місць праці, наближаючи його до житла, де в спільну дозвільну діяльність впливають всі вікові та соціальні групи. Стає можливим розміщення таких центрів у замських зонах, наближаючи міських жителів до природи.

2.3. Містобудівні фактори

У зв'язку з різноманіттям містобудівних ситуацій відрізняються і умови формування складу приміщень та визначення їхніх параметрів і місткості в будівлях КСК. Тому до початку проектування необхідне проведення передпроектних містобудівних досліджень.

Оскільки проектування передбачається в структурі громадсько-го центру селища, яке було об'єктом попереднього курсового проекту, то розміщення, об'ємно-просторове рішення КСК, його планувальна структура та образ мають враховувати містобудівні особливості обраної ділянки, а саме рельєф, орієнтацію за сторонами світу, напрямок вітру тощо [1; 3].

Культурно-спортивний комплекс розташовується на відведеній земельній ділянці загальною площею, виходячи з розрахунку 7–12 м² на одного відвідувача [8].

На ділянці необхідно передбачати:

- майданчики перед входами і виходами (із розрахунку на одне місце в залі – 0,2 м²);
- місце для реклами та малі архітектурні форми;
- зелені насадження, майданчики для стоянок автомобілів, господарське подвір'я [8].

Залежно від профілю закладу можливе розміщення сезонних споруд для клубної роботи і рекреації, майданчиків для спортивних ігор, дитячих майданчиків і відкритих майданчиків музейної експозиції. На ділянці повинні бути передбачені індивідуальні автостоянки для інвалідів за розрахунком, але не менше одного машиномісця і спеціальні пристрої (пандуси, підйомники, поручні) для використання інвалідами всієї території будівлі [9; 10].

Крім головного входу необхідно влаштовувати додатковий вхід до спортивної частини, господарський під'їзд і вхід до кухонної зони, а також евакуаційні виходи з глядацької зали на рівні підлоги біля сцени. Територія КСК підлягає інженерному благоустрою [1; 4].

На рис. 8 наведено приклад організації генерального плану КСК.

2.4. Особливості функціонального зонування культурно-спортивних закладів

Завдання на розроблення курсового проекту передбачає розміщення КСК у структурі громадського центру селища на 2–4 тисячі мешканців і орієнтовну місткість глядацької зали – 300 осіб. Саме цими факторами визначається функціональна структура та перелік певних зон і відповідних приміщень об'єкта проектування.

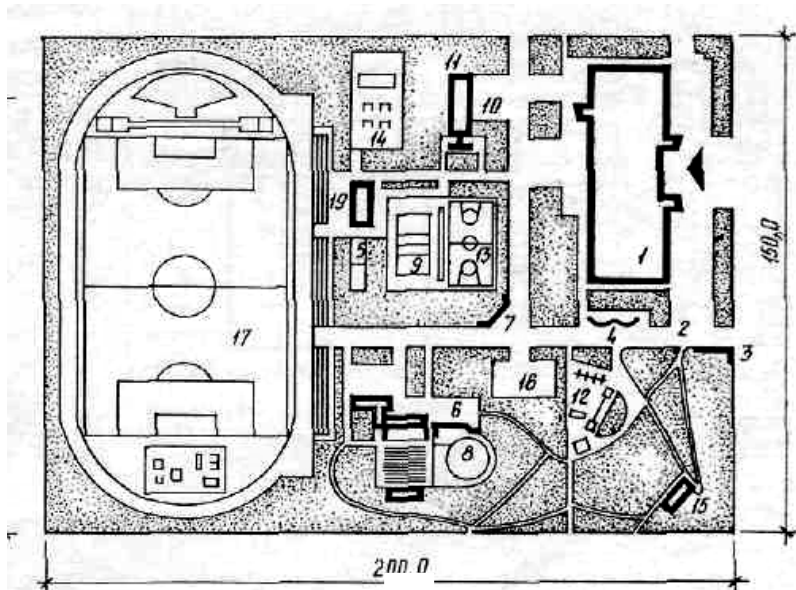

Рис. 8. Схема генерального плану ділянки КСК, на якій розміщено:
1 – будівля комплексу; 2 – вхід на територію; 3 – реклама;
4 – інформаційні вітрини; 5 – майданчик для настільного тенісу;
6 – кіноконцертний майданчик; 7 – наочна агітація; 8 – танцювальний майданчик;
9 – волейбольний майданчик; 10 – господарський двір;
11 – комора для декорацій з надвірною вбиральною; 12 – майданчик для ігор;
13 – баскетбольний майданчик; 14 – майданчик для ігор у городок;
15 – читальний павільйон; 16 – дитячий майданчик;
17 – футбольне поле

У складі КСК передбачаються такі функціональні групи приміщень:

– комплекс для глядачів;

– **демонстраційний комплекс** (зала для глядачів; сцена (естрада), приміщення технологічного забезпечення сцени (естради), приміщення технологічного забезпечення кінопоказу);

– **клубний комплекс** (група приміщень відпочинку та розваг; лекційно-інформаційна група приміщень; гуртково-студійна група приміщень; група фізкультурно-оздоровчих приміщень).

Рекомендований склад і розрахункова кількість відвідувачів функціональних груп приміщень КСК наведені у додатку Е ДБН В.2.2-16 [8].

Частини будівлі КСК поєднуються двома спільними комплексами: вхідною групою та комунікаційним простором (рис. 9).

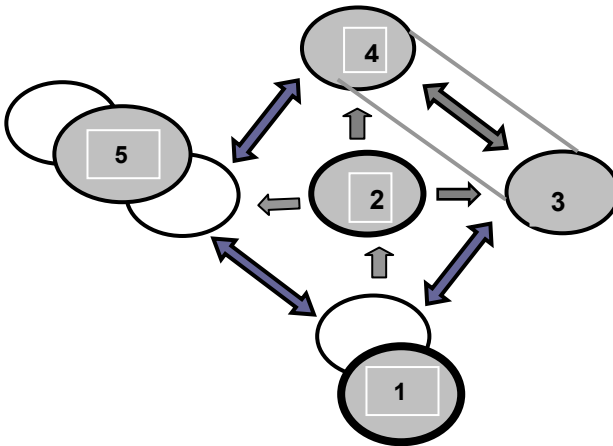

Рис. 9. Укрупнене функціональне зонування КСК: 1 – вхідний (вестибюльний) комплекс з касовим вестибюлем; 2 – рекреаційно-розподільний (комунікаційний) комплекс; 3 – комплекс для глядачів; 4 – демонстраційний комплекс; 5 – клубний комплекс, зокрема зі спортивною зоною

Склад і мінімальні площі комплексу для глядачів на одне місце в залах для глядачів слід приймати згідно із таблицею 13 ДБН В.2.2-16 [8].

При проектуванні вестибюлів повинні бути передбачені місця для людей, що супроводжують інвалідів, із розрахунку 0,5 м² на інваліда. Кількість місць для інвалідів на кріслах-колясках треба визначати з розрахунку 1–1,5 % від загальної місткості [8].

Демонстраційний комплекс є головною складовою КСК, яка включає власне залу для глядачів, сцену (естраду) і приміщення технологічного забезпечення сцени, кінопоказу і зали.

Площа зали для глядачів визначається з розрахунку: для театрално-концертної зали – 0,65–0,8 м² на одного глядача; для кіноконцертної – 1,0–1,2 м². Розміри і розміщення місць для глядачів повинні прийматися за нормами для клубних глядацьких зал [8]. Глядацька зала – основний та найбільший елемент видовищного комплексу. Вона має бути просто і зручно поєднаною з головним входом і вестибюльною групою за допомогою фойє, а також безпосередньо через вестибюль. Глядацьку залу найчастіше розміщують на першому поверсі, якщо розташування сидінь для глядачів не передбачає значного підйому. Коли створюється амфітеатр, який передбачає влаштування значного нахилу підлоги зали, доцільно організувати вхід до неї з другого поверху (через фойє) (рис. 10).

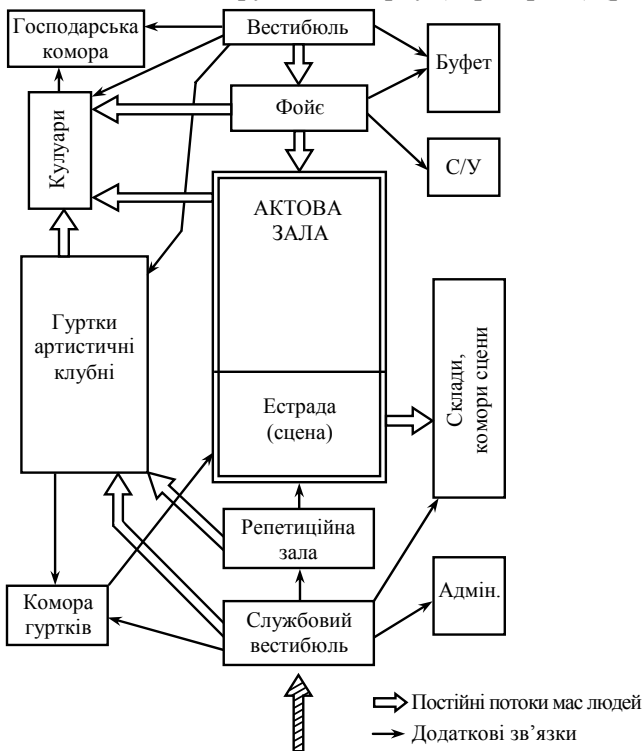

Рис. 10. Схема функціонального зонування комплексу для глядачів

Спортгрупа приміщень клубу може мати один, іноді декілька спортивних зал, басейн і супутні приміщення – роздягальні, душові, вбиральні, приміщення для інвентарю та персоналу (тренера, лікаря). Параметри всіх елементів мають визначатися за нормами для спортивних споруд [7]. Найбільш уживаний у клубному будівництві розмір спортзали 12 х 24 м, басейну – з довжиною ванни 25 м (рис. 11).

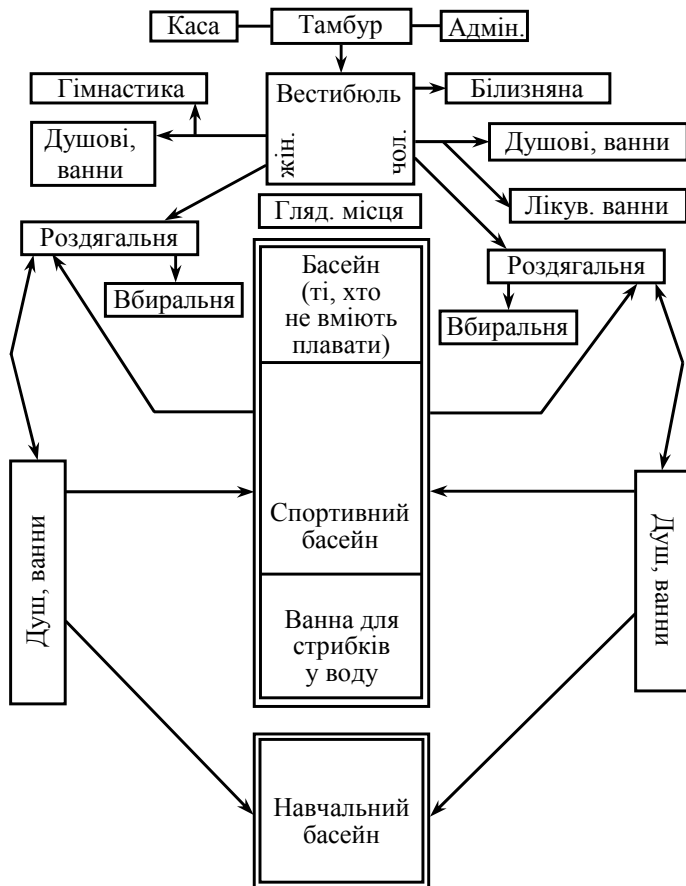

Рис. 11. Схема функціонального зонування спортивної частини КСК

До складу клубної частини входять лекційна зала або аудиторія, бібліотека, гурткові кімнати, вітальні, кафе, а також можливе влаштування танцювальної зали та інших спеціалізованих елементів. Особливо галасливі приміщення КСК – хореографічні, музичні, хорові гуртки та репетиційні зали, майстерні – потрібно групувати в окремому блоці. Кімнати для таких занять недоцільно блокувати з аудиторією і бібліотекою.

За наявності комунікаційного або рекреаційно-розподільного простору він має виконувати роль сполучного елемента між спеціалізованими зонами (глядацький і спортивний комплекс, басейн, бібліотека тощо). Візуальна доступність приміщень і просторів посилює враження причетності до всього, що відбувається в них.

2.5. Об'ємно-просторове та естетичне рішення

Об'ємно-планувальна структура споруди, яка може мати в основі компакту, центричну, фронтальну, кутову чи вільну схеми. Кожна з визначених схем відрізняється певними особливостями, які тією чи іншою мірою визначають рішення функціонально-просторової та образно-художньої організації споруди. Об'ємно-планувальне рішення КСК значною мірою залежить від застосованої конструктивно-планувальної схеми, умов розміщення на ділянці (наявності рельєфу, форми ділянки, орієнтації за сторонами світу тощо) і конкретних умов забудови [15–18].

Об'ємно-планувальна структура комплексу визначається на основі розроблених схем функціонального зонування окремих елементів та всього об'єкта із врахуванням необхідних зв'язків між зонами і приміщеннями різного призначення. При формуванні об'ємно-планувальних структур необхідно віддавати перевагу компактним рішенням, які забезпечують раціональне використання будівельних матеріалів і збереження тепла.

Враховуючи наявність зальних приміщень, доцільно поєднувати великопролітні структурні елементи за допомогою дрібночарункових вставок певної поверховості з урахуванням цілісного композиційного рішення. Раціональне розміщення таких елементів дозволить створити естетично виразне об'ємно-планувальне рішення. Аналіз досвіду проектування даного типу споруд свідчить, що най-

доцільнішими для них є фронтальна, кутова та вільна схеми об'ємно-планувальної побудови.

Фронтальна дозволяє чітко і раціонально розподілити головні об'єми (глядацька та спортивна зали), розмістивши фойє між ними. При цьому найбільш доцільними є асиметричні архітектурні рішення, які дозволяють врахувати різницю в складі необхідних приміщень для культурного та спортивного блоків. За кутової схеми зали розміщуються під необхідним кутом, а приміщення, що виконують з'єднувальну функцію – між ними. В цьому випадку вхідна група приміщень здебільшого розміщується у композиційному куті, що відіграє роль певного шарніру, а фойє може бути запроектоване на другому поверсі. Вільна схема об'ємно-планувальної організації дозволяє раціонально об'єднувати різнопланові структури в цікавих комбінаціях і створювати цікаві архітектурно-художні композиції. Поєднання контрастних за архітектурною пластикою частин будівлі дає багаті композиційні можливості, за яких зали у видовищній та спортивній частинах є домінантами.

Рішення архітектурного простору багатоцільової зали завжди являє собою певний компроміс між суперечливими вимогами окремих видів видовищ, тому габарити клубної зали доводиться визначати, виходячи з найбільш жорстких вимог, а такими завжди будуть вимоги до перегляду театральних спектаклів. Саме вони визначають і бічні межі місць у межах горизонтального кута 30° , що виходить з порталу, і задню межу місць, віддалену від червоної лінії сцени (лінії завіси) не далі ніж на 27 м. Параметри глядацької зали також повинні відповідати і вимогам до кінозалів. Розбіжність габаритів зон глядацьких місць при різних видовищах створює реальну потребу у можливості трансформації габаритів зали, що, у свою чергу, може збагатити пластику інтер'єру зали. При організації трансформації зали глядацькі місця поділяються на основні (на яких забезпечуються комфортні умови сприйняття всіх видів видовищ) і резервні, що знаходяться за межами габаритів і збільшують місткість зали при проведенні певних особливих заходів. Форми глядацьких зал в плані можуть бути різноманітними: від прямокутної до багатогранної або навіть круглої (рис. 12).

Фойє клубу використовується не тільки за своїм прямим призначенням, але і для проведення виставок, балів, танцювальних вечорів (у разі відсутності танцювальної зали) та інших колективних заходів. Фойє рекомендується розташовувати в одному об'ємі із залом, а за наявності танцювальної зали – поряд з нею. Площа фойє визначається з розрахунку $0,4 \text{ м}^2$ на 1 місце за наявності зали для танців і $0,6 \text{ м}^2$ на 1 місце – без зали для танців. У сільських клубах фойє можна об'єднувати з вестибюлем, при цьому бажано виділяти не менше 50 % площі фойє-вестибюля в непрохідне приміщення, що використовується для клубної роботи. Фойє повинно мати природне освітлення [8].

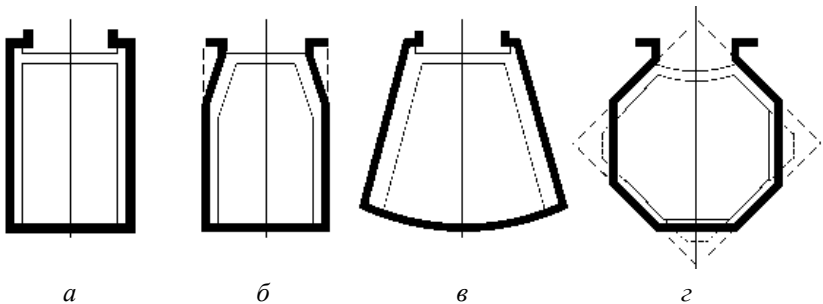

Рис. 12. Форми клубних зал для глядачів у плані:

- a* – прямокутна;
- б* – те ж зі скошеними ділянками бічних стін;
- в* – трапецевидна;
- г* – багатокутна, варіант – квадратна з поздовжньою віссю, розташованою по діагоналі

Ігровий майданчик (естрада або сцена) у глядацькому комплексі КСК, як правило, проектується глибинним, при цьому глядачі розташовуються на одному з чотирьох її боків. Існує чотири типи таких клубних майданчиків різних габаритів і ступеня оснащення сценічним обладнанням [8].

Естрада – ігровий майданчик, що знаходиться в єдиному просторі із залом (не відділена від нею порталом):

тип А – з висотою, що збігається з висотою зали. Забезпечує можливість проведення концертів, кінопоказу, громадських заходів;

тип Б – з висотою, що допускає приховане від глядачів розміщення освітлювальної арматури (зазвичай різниця висот естради та зали досягається влаштуванням підвісної стелі). Забезпечує можливість проведення, крім зазначених заходів, вистав зі стаціонарними декораціями.

Сцена – ігровий майданчик, відокремлений від зали порталю стіною:

тип А – з висотою, що забезпечує підйом живописної декорації в складеному вдвічі стані. Забезпечує можливість проведення самодіяльних спектаклів зі зміною декорації;

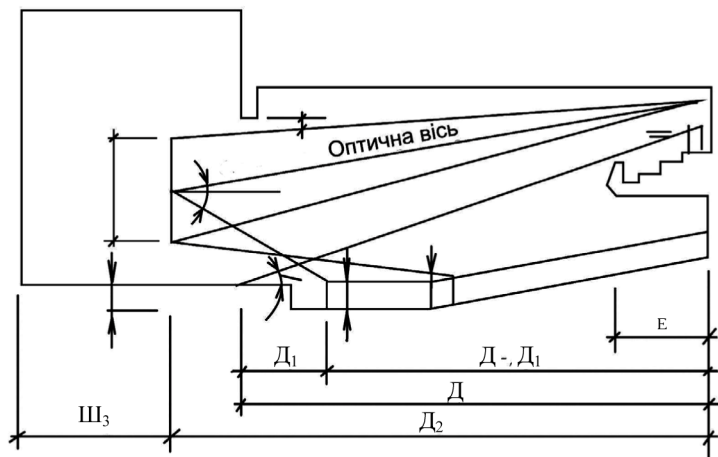
тип Б – з висотою, що забезпечує підйом живописної декорації в її природних габаритах. Забезпечує можливість проведення гасрольних вистав професійних драматичних труп.

Сцена типу Б рекомендується переважно для клубів, проєктованих у малих містах, що не мають театру. Сцена КСК повинна відповідати вимогам професійних театральних труп. Естрада проєктується переважно в сільських клубах, де наявність постійно діючої самодіяльної театральної трупи малоімовірно, в інших випадках рекомендується застосовувати сцену типу А. Сцени повинні мати авансцену – простір перед завісою глибиною не менше 1 м. При сцені типу Б необхідне влаштування трюму, що використовується для сценічних ефектів, розміщення механізму врізного кола, а також для забезпечення зв'язку між правою і лівою сторонами сцени поза її габаритами (прохід акторів протягом дії за задником не бажаний).

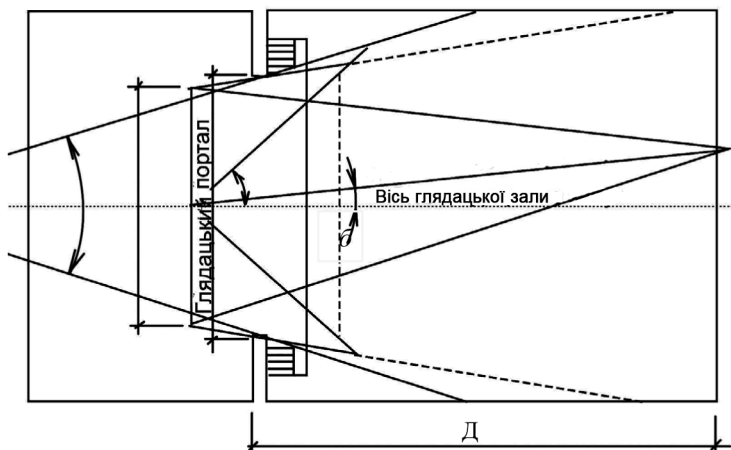
Оскільки в глядацькій залі здійснюється багато різних функцій (кінопоказ, театральні постанови, зібрання, конференції тощо), її об'ємно-планувальна організація повинна забезпечувати раціональне та зручне розміщення глядачів з урахуванням комфортних умов перегляду, а також сценічного майданчика, службових приміщень тощо (рис. 13).

За задньою стіною зали для глядачів розташовуються приміщення регуляторного сценічного освітлення, світло-проекційної і звукоапаратної з вікнами в межах ширини будівельного порталю. Кіноапаратний комплекс потрібно проєктувати відповідно до вимог для кінозалів.

Склади об'ємних декорацій розташовуються на рівні планшета (підлоги) ігрового майданчика. Їхня площа визначається з розрахунку 40–60 % площі сцени і 20–40 % площі естради. За наявності сцени склади повинні мати висоту не менше розрахункової висоти ігрового порталю. Артистичні кімнати необхідно проєктувати з урахуванням використання їх для гурткової роботи.

a

б

Рис. 13. Схема забезпечення умов видимості у глядацькій залі у розрізі (*a*) та плані (*б*): Ш – глибина сцени (естради); Д – розрахункова довжина зали для глядачів (по осі зали від екрана до спинки сидіння останнього ряду; D_1 – довжина зали від екрана до глядацьких місць; D_2 – довжина зали від будівельного порталу до спинки сидіння останнього ряду; Е – глибина балкона; ШБП – ширина будівельного порталу; ВБП – висота будівельного порталу

Клубна частина зазвичай проектується з таким розрахунком, щоб її можна було ізолювати від глядацької і використовувати ці зони окремо (в різний час, за різних умов входу – вільного або платного). Проте у випадках зв'язок обох частин буває необхідним. При проектуванні гурткових кімнат треба мати на увазі, що суворої спеціалізації кожної кімнати домогтися не вдається, оскільки кількість занять одного гуртка не перевищує трьох на тиждень, тому за кожним приміщенням закріплюються гуртки, що функціонують у різний час. У блоках гурткових приміщень (тихих і галасливих) може бути передбачене гнучке планування, завдяки цьому кількість і величину окремих приміщень можна змінювати залежно від конкретної потреби. Можуть застосовуватися і розсувні перегородки. Всі варіанти планування повинні передбачати достатню площу в коморах для зберігання меблів, великого інвентарю, стелажів і стінних шаф для майна кожного гуртка (від 0,02 до 0,05 м² на 1 місце).

Бібліотека повинна мати безпосередній вхід з вестибюля або зручний зв'язок з ним, щоб обслуговувати не тільки відвідувачів читальної зали, а й читачів, що беруть книги додому. Приміщення бібліотеки включають: приміщення каталогу і видачі книг додому і в читальну залу (абонемент), книгосховище, читальна зала, приміщення для прийому та обробки нових надходжень. Книгосховище доцільно проектувати частково з відкритим доступом до книг. Закрите книгосховище має розміщуватися в самостійному непрохідному приміщенні. Зв'язок відкритої частини книгосховища з читальною залою може здійснюватися або безпосередньо, або через приміщення видачі книг. У приміщенні видачі книг необхідно передбачити місце для книжкової виставки, каталогів, а у великих бібліотеках – місце бібліографа. Читальна зала або зона не повинні бути прохідними. У клубній частині має бути передбачена рекреаційна зона або приміщення для відпочинку (вітальні). Лекційну залу бажано проектувати з природним освітленням з лівого боку від глядача або зверху і передбачити пристрій для механічного зашторювання вікон. Площа зали визначається з розрахунку 0,8–1,2 м² на одного глядача. У торці зали-аудиторії слід обладнати естраду і місце для кіноекрана і класної дошки. З протилежного боку зали повинна бути кінопроекційна. Поряд із лекцій-

ною залом влаштовують кулуари – виставкове приміщення площею 0,3–4,5 м² на одного глядача. Вестибюль передбачається, як правило, загальним для всього КСК, але в закладах великої місткості краще проектувати самостійні вестибюлі для видовищної (0,3 м² на одного глядача) і для клубної та спортивної частин (по 0,15 м² на одного відвідувача). Гардероб і приміщення кас проєктуються як в будівлях театрів. Кількість санітарних приладів у санвузлах традиційно становить: у чоловічих – 1 унітаз, 1 умивальник, 2 пісуари на кожні 150 відвідувачів КСК; в жіночих – 2 унітази, 2 умивальники на кожні 150 відвідувачів закладу [8]. Санітарно-технічний блок (роздягальні, душові, санвузли) для спортивної частини проєктуються відповідно до норм [7].

Протипожежні вимоги до зали для глядачів у КСК аналогічні вимогам для зал кінотеатрів, і тільки в залах місткістю 800 і більше місць з глибинною сценою колосникового типу, де є велика можливість виникнення пожежі на сцені, розташування глядацьких місць повинно відповідати вимогам, що існують до театральної зали. При проєктуванні будинків та споруд культурно-видовищних та дозвіллевих закладів слід виконувати заходи пожежної безпеки згідно з вимогами ДБН В.1.1-7 [5].

Для досягнення архітектурної виразності комплексу необхідно використовувати різні пластичні засоби: акцентування входів, сходових клітин, інших окремих елементів, обрамлення вікон, застосування декоративних архітектурних деталей, кольорове акцентування окремих частин (блоків) будівлі тощо. Головним засобом досягнення архітектурно-художньої виразності залишаються раніше набуті навички гармонійного пропорціонування, застосування метричних та ритмічних рядів, дотримання законів гармонійної побудови цілого та його окремих частин. Потрібно відзначити, що принциповою відмінністю архітектури громадських будівель та споруд від житлових є масштабність, що утворюється більш великими ритмічними елементами.

На рис. 14–16 наведені приклади образних рішень КСК.

Приклади проєктних рішень КСК, розроблених студентами вітчизняних вишів упродовж останніх років, наведені у Додатках Б, В.

a

б

Рис. 14. Проект КСК у селищі Естосадок біля м. Сочі:
a – вигляд зверху; *б* – вигляд з боку входу

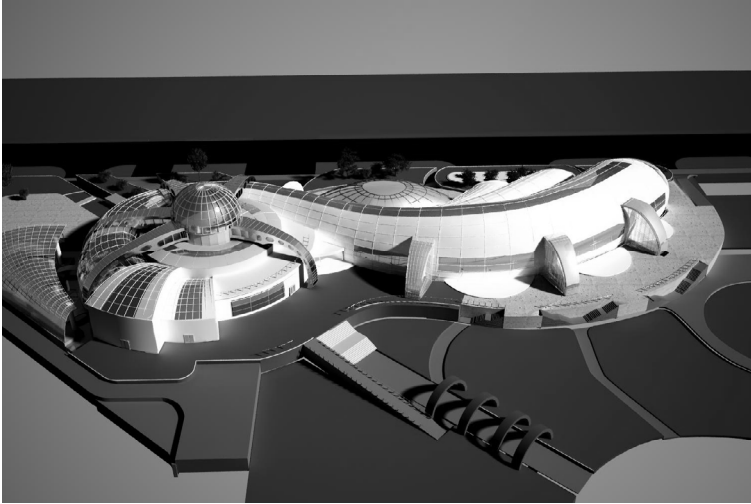

a

б

Рис. 15. Приклади композиційно-пластичних рішень КСК:
a – культурно-розважальний комплекс «Піраміда», м. Казань;
б – культурно-спортивний і громадський центр, м. Москва

a

б

Рис. 16. Приклади композиційно-пластичних рішень КСК:
a – проект центру дозвілля, м. Дніпро; *б* – багатофункціональний комплекс «Pierres Vives», м. Монпельє, Франція (Zaha Hadid Architects)

2.6. Конструктивне рішення

Для громадських будівель, об'ємно-просторові структури яких мають елементні та зальні системи, застосовуються різні конструктивні схеми. Найбільш популярною є каркасна схема, яка надає можливість вільного планування внутрішнього простору та ін. Для структурних складових КСК можуть бути обрані різні конструктивні схеми:

- з повним каркасом;
- з неповним каркасом;
- з тримальними стінами.

Каркасні будівлі проектують з уніфікованими параметрами об'ємно-планувальних елементів будівлі (крок, проліт, висота поверху). Параметри тримальних конструкцій кратні модулю 300 мм.

Висота поверхів береться 2,4 м (технічний поверх); 3,6; 4,2; 4,8 та 6,0 м.

Більшість каркасних громадських будівель проектується із застосуванням сітки колон 6х6 м (за виключенням зальних приміщень). Для організації вільного простору з мінімальною кількістю опор (вестибюлі, глядацькі, спортивні, лекційні, танцювальні зали тощо) застосовується каркас із укрупненою сіткою колон – 6х9; 6х12; 9х9; 9х12 та 12х12 м, а також великопрольотні просторові конструкції перекриттів та покриттів.

Для квадратних сіток колон 6х6 м можливе використання балочних або безбалочних перекриттів. Для укрупнених прямокутних сіток колон 6х9 та 6х12 м використовують ригелі довжиною 6 м та великорозмірні настили довжиною 9 або 12 м.

У якості великорозмірних збірних залізобетонних настилів використовують багатопустотний настил довжиною 9 м та висотою 220 мм або довжиною 12 м та товщиною 300 мм. У приміщеннях, де припустимі ребристі поверхні перекриттів або планується влаштування підвісної стелі, використовують ребристі настили довжиною 9 або 12 м з ребрами «донизу». У просторі між підвісною стелею та плитами перекриття розміщують інженерні комунікації.

У зальних приміщеннях підвісна стеля повинна забезпечувати не тільки естетичні, але й акустичні функції. Це забезпечується його конструктивним рішенням з використанням матеріалів, які вбирають звук.

При проектуванні підлоги треба враховувати специфіку функціональних процесів, які відбуваються в приміщеннях масового перебування людей.

Розміри віконних прорізів у зовнішніх стінах повинні забезпечувати комфортний рівень перебування в приміщеннях та відповідати вимогам сучасних норм з освітлення та теплової ізоляції будівель [11; 12].

В окремих приміщеннях, які мають великі прольоти, освітлення крізь віконні прорізи в зовнішніх стінах не завжди буває достатнім. У цьому випадку додатково використовують світлові ліхтарі, які розташовують у конструкції покриттів. Низка приміщень, наприклад, глядацька зала, можуть бути розраховані на використання тільки штучного освітлення.

Проектуючи КСК необхідно враховувати, що він має включати один або декілька достатньо великих просторів (глядацька зала, спортивна зала, басейн та ін.), які виконують функції композиційного та функціонального ядра та потребують оригінального за вирішенням перекриття.

Часто саме ця конструкція перекриття диктує композиційне рішення будівлі та робить вирішальний вплив на його формування. Конструкції покриттів громадських будівель (просторові структури, оболонки, куполи, вантові конструкції, пневматичні покриття тощо) дають можливість створення художнього образу будівлі та забезпечують його впізнаваність. У конструкції покриття можуть застосовуватися метал, збірний залізобетон, монолітний бетон, полімерні матеріали, дерево та ін.

В архітектурному вигляді будівлі важливо акцентне завершення (верхнє перекриття та покриття). Можливе використання кроквяних конструкцій, плоских дахів, світлових ліхтарів, просторових металевих конструкцій та елементів тощо.

У загальному випадку:

- великопрольотні конструкції покриття глядацької зали, спортивних зал зі збірного залізобетону, металу;
- міжповерхові перекриття – збірні залізобетонні плити, монолітні бетонні по профнастилу;

- зовнішні огорожувальні конструкції – стінові панелі, конструктивне рішення яких задовольняє вимогам норм щодо теплової ізоляції [12];

- внутрішні стіни, перегородки – відповідно до планувальних рішень та функціонального призначення приміщень;

- сходові клітини – з використанням типових або індивідуальних залізобетонних конструкцій;

- фундаменти – з урахуванням фізико-механічних характеристик основ ділянки забудови;

- заповнення віконних та дверних прорізів, вітражі – з використанням типових або індивідуальних рішень.

Особливу увагу необхідно приділяти конструкціям амфітеатрів та балконів у глядацьких та спортивних залах. Конструктивне рішення цих елементів повинно забезпечувати низку специфічних вимог: видимості, чутності, комфортності розміщення та евакуації глядачів, безпеки перебування, зв'язку з допоміжними приміщеннями та ін. При незначному нахилі поверхні підлоги амфітеатру можливе влаштування «по ґрунту». У випадку, коли глядацькі місця розміщуються на поверхні з достатньо великим нахилом, слід влаштовувати нахилену залізобетонну плиту з окремими ділянками різного нахилу, яка буде спиратися на перекриття та проміжні опорні конструкції.

Для визначення якісних та вартісних показників проектних рішень громадських будівель застосовуються такі техніко-економічні показники [2]:

- площа забудови (площа горизонтального перерізу за зовнішнім периметром будівлі вище цоколів);

- місткість, пропускну спроможність;

- загальна площа (сума корисної або виробничої та допоміжної площ);

- корисна площа;

- будівельний об'єм (добуток площі забудови на висоту від рівня першого поверху до верху горищного перекриття) та ін.

Приклад оформлення зведеної таблиці техніко-економічних показників проектного рішення наведений у Додатку В.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ

3.1. Основні етапи проектування

Розробляти проект необхідно послідовно, відповідно до визначених стадій та етапів. Перехід до наступного етапу після завершення попереднього забезпечує успішне вирішення проектної задачі з найменшими витратами часу.

Будь-яке проектування проходить у дві взаємопов'язані стадії:

перша – аналіз об'єктивно діючих факторів, врахування яких визначає рішення низки послідовних композиційних завдань;

друга – синтез – знаходження оптимального композиційного варіанта з допомогою засобів і прийомів архітектурної композиції.

Перша стадія має в свою чергу два етапи.

Перший етап (підготовчий або інформаційний) передбачає аналіз інформації, необхідної для вирішення проектної задачі. Ця інформація може бути отримана: із вступної лекції; програми-завдання; під час дослідження території, обраної для проектування, і відповідної підоснови для генерального плану; шляхом пошуку та аналізу аналогічних об'єктів; нормативних вимог до містобудівних, функціонально-планувальних та конструктивних рішень, інженерного обладнання, технології, економіки, композиції і архітектурного образу. Водночас необхідно отримати загальне уявлення про образ об'єкта, його об'ємно-просторове рішення.

До першого етапу також входять: розроблення функціональних схем – теоретичних моделей взаємозв'язків окремих зон і приміщень КСК; підготовка реферату на основі проведеної роботи.

Другий етап (аналітичний або пошуковий) передбачає збір інформації та аналіз низки факторів, врахування яких дозволяє створювати функціонально зручні та архітектурно виразні рішення КСК. Характеристика цих факторів дає уявлення про великий обсяг вихідного матеріалу для проектування та його ролі у знаходженні оптимального композиційного варіанта, що стає можливим у процесі ретельного вивчення і вирішення протиріч, що виникають з розглядом усіх зазначених вище факторів у комплексі. На цьому етапі передбачається отримання студентами навичок з проектування певного типу будівель, тому необхідно провести підготовчі клаузури, у яких схематично зобразити ідею-концепцію просторового

рішення окремих елементів (зокрема глядацької та спортивної частин) і структури будівлі з попереднім аналізом аналогічних вітчизняних та зарубіжних об'єктів.

Стадія синтезу передбачає застосування різноманітних архітектурно-композиційних прийомів для створення об'ємно-просторової композиції КСК (у кількох варіантах). Вони спрямовані на виявлення структурності, пропорційності, гнучкості, співвідпорядкованості та єдності – основних принципів архітектурного простору. Вдале залучення архітектурно-композиційних засобів побудови об'ємної форми (масштаб, нюанс і контраст, пропорційність, модульність, симетрія і асиметрія, закономірності ритму і метра, пластичне і колірне і т.д.) визначає архітектурно-художню своєрідність об'єму КСК.

3.2. Алгоритм (графік) роботи над проектом КСК

Відповідно до навчальної програми робота над проектом повинна виконуватися за таким алгоритмом (табл. 1).

Таблиця 1

Графік виконання проекту

Номер заняття	Зміст аудиторного заняття (68 год)	Зміст самостійної роботи (34 год)
1	Видача завдання, вступна лекція. Бліц-клаузура (ідея) об'ємно-планувального рішення	Підготовка реферату до інформаційного семінару. Ознайомлення з нормативно-методичними документами (ДБНи, довідники тощо)
2	Інформаційний семінар. Обговорення клаузури, оцінка реферату	Збір інформації, пошук і аналіз аналогів
3	Розробка схем функціонального зонування. Клаузура планувальної структури будинку (плани поверхів)	Підготовка до основної (залікової) клаузури, аналіз містобудівної ситуації
4	Залікова клаузура за темою курсового проекту	Підготовка до семінару. Збір інформації щодо перспектив розвитку КСК як типологічного об'єкта
5	Семінар. Обговорення основної клаузури	Робота над ескізом-ідеєю

Закінчення табл. 1

Номер заняття	Зміст аудиторного заняття (68 год)	Зміст самостійної роботи (34 год)
6	Розроблення ескізу-ідеї. Погодження та затвердження ескізу-ідеї	Підготовка до ескізу. Містобудівний аналіз території, розрахунок балансу площ
7	Розроблення генерального плану. Рішення схем планів, загального вигляду будівлі у середовищі	Схема та розрахунок горизонтальних і вертикальних комунікацій. Плани поверхів
8	Робота над планами	Збір інформації щодо планувальних рішень КСК
9	Уточнення рішень генерального плану, планів поверхів, розроблення ідеї фасадів	Ідея конструктивного рішення, уточнення на планах розмірів у всіх стін
10	Розроблення конструктивного рішення будівлі (розріз)	Доопрацювання планів, фасадів. Розрахунок ТЕП
11	Клазура прийомів формування фасадів. Уточнення розрізів, планів	Опрацювання елементів фасадів, перспективи. Формування ескізу
12	Затвердження ескізу	Розбір зауважень до ескізу. Вибір композиції демонстраційного матеріалу
13	Схематичне розміщення всіх проєкцій та зображень проєкту	Відпрацювання остаточного архітектурно-планувального рішення будівлі КСК
14	Вдосконалення всіх планувальних елементів і загального рішення	Збір інформації щодо техніки оформлення проєктів
15	Обговорення і затвердження остаточного композиційного варіанта проєкту у зменшеному масштабі. Оформлення та погодження структури та змісту пояснювальної записки	Підготовка до захисту
16	Захист проєкту	Оцінка проєкту
17	Аналіз результатів	Опрацювання зауважень

4. СКЛАД, ОБСЯГ І СТРУКТУРА КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

До складу проекту мають входити:

- розрахунково-пояснювальна записка;
- графічна частина (генеральний план ділянки забудови, плани всіх поверхів, фасади, розрізи, перспективи або аксонометрії);
- макет (за бажанням).

Обсяг розрахунково-графічної записки – до 30 стор. аркушів формату А4.

Обсяг графічної частини: 2 планшети розміром 600x800 мм або 1 паперовий аркуш розміром 800x2000 мм.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ ЗАПИСКИ

Розрахунково-пояснювальна записка повинна містити опис та обґрунтування всіх закладених рішень у проекті, а саме:

- містобудівної ситуації;
- організації генерального плану ділянки забудови;
- об'ємно-планувальних та конструктивних рішень будівлі;
- оздоблювальних робіт та рішень архітектурного образу.

Обов'язковими структурними елементами записки є розрахунок техніко-економічних показників, перелік використаних джерел.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для всебічного сприйняття основної частини записки (ескізи, схеми, розрахунки та ін).

Записка друкується в одному примірнику на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Основний текст друкується шрифтом Times New Roman розміром 14 пт з полуторним міжрядковим інтервалом.

Титульний аркуш є першою сторінкою записки, тому повинен містити такі дані:

- назву міністерства, якому підпорядкований навчальний заклад;
- назву навчального закладу;
- назву курсового проекту;
- прізвище та ініціали виконавця, номер академічної групи;
- прізвища та ініціали викладачів;
- рік виконання проекту.

Оформлення записки здійснюється відповідно до ДСТУ 3008 [13]. Бібліографічний опис використаних джерел – відповідно до ДСТУ 7.1 [14].

6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ГРАФІЧНОЇ ЧАСТИНИ ПРОЕКТУ

Генеральний план ділянки виконується в масштабі 1:500. На кресленні показуються сусідні житлові і громадські будівлі з прилеглими вулицями або площами, тротуарами і газонами, внутрішніми проїздами і розворотними майданчиками, госпбудівлями, автостоянками, озелененням тощо. На генеральному плані показується орієнтація за сторонами світу, горизонталі з умовними відмітками, вертикальна прив'язка проєктованої будівлі до рельєфу, експлікація будівель і споруд, техніко-економічні показники.

Плани всіх поверхів виконуються в масштабі 1:200 (1: 100). На планах наносяться розбивні осі та здійснюється їхнє маркування, вказуються основні розміри. Плани супроводжуються експлікацією приміщень.

Фасади (основний, бічний та ін.) будівлі виконуються в масштабі 1:100 або 1:200, з побудовою тіней і пропонуються у вигляді відмивання або графіки (чорно-білої, кольорової) або за допомогою відповідних комп'ютерних програм. У будь-якому випадку фасади мають давати чітке уявлення про пластику об'єму і деталі будівлі.

Розріз (поперечний, поздовжній) будівлі виконується в масштабі 1:100 або 1:200. Лінія розрізу має бути показані осі стін і колон, всі основні розміри по висоті у вигляді відміток. Розрізна лінія повинна бути графічно виявлена.

Перспективи або аксонометрії (просторові моделі). Моделі повинні розкривати зовнішню структуру або одночасно і зовнішню і внутрішню просторову або конструктивну структуру будівлі.

7. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ПРОЕКТУ

Курсовий проєкт повинен віддзеркалювати рівень засвоєння студентом принципів і прийомів проєктування громадських будівель зальночарункової структури з містобудівною організацією території забудови.

Оцінювання результатів виконання та захисту курсової роботи здійснюється комісією, яку очолює завідувач кафедри.

Відповідно до рейтингової системи, наведеної в Робочій навчальній програмі дисципліни «Архітектурне проектування», результати оцінюються за такими критеріями:

- відповідність змісту виконаної роботи поставленому завданню та повнота його розкриття;
- правильність та повнота обґрунтування прийнятих рішень;
- відповідність оформлення пояснювальної записки вимогам ДБН та інших нормативних документів;
- ґрунтовність та глибина доповіді; повнота та логічність відповідей на запитання під час захисту.
- Кількісним показником досягнень студента є рейтингова оцінка в балах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. *Планування і забудова міських і сільських поселень (зі змінами):* ДБН 360-92***. – К. : Держбуд України, 2002. – 109 с.
2. *Склад та зміст проектної документації на будівництво* ДБН А.2.2-3-2014. – На заміну ДБН А.2.2-3-2012. – [Чинний від 2014–10–01]. – К. : Мінрегіон України, 2014. – 33 с.
3. *Склад та зміст генерального плану населеного пункту:* ДБН Б.1.1-15:2012. – На заміну ДБН Б.1-3-97, ДБН Б.1.1-9-2009. – [Чинний від 2012–11–01]. – К. : Мінрегіон України, 2012. – 21 с.
4. *Благоустрій території.* – Уведено вперше: ДБН Б.2.2-5:2011. – [Чинний від 2012–09–01]. – К. : Мінрегіон України, 2012. – 44 с.
5. *Пожежна безпека об'єктів будівництва.* – На заміну СНиП 2.01.02-85*: ДБН В.1.1-7-2002. – [Чинний від 2003–05–01]. – К. : Держбуд України, 2003. – 41 с.
6. *Громадські будинки і споруди.* – На заміну ДБН В.2.2-9-99: ДБН В.2.2-9-2009. – [Чинний від 2010–07–01]. – К. : Мінрегіонбуд, 2009. – 51 с.
7. *Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди.* – На заміну ВСН 46-86/ Госгражданстрой: ДБН В.2.2-13-2003. – [Чинний від 2004–03–01]. – К. : Держбуд, 2004. – 102 с.
8. *Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади.* – На заміну ВСН 45-86/ Госгражданстрой: ДБН В.2.2-16-2005. – [Чинний від 2006–04–01]. – К. : Держбуд України, 2005. – 63 с.
9. *Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення.* – На заміну ВСН 62-91: ДБН В.2.2-17:2006. – [Чинний від 2007–05–01]. – К. : Мінбуд України, 2007. – 21 с.
10. *Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів:* ДБН В.2.3-15:2007. – [Чинний від 2007–08–01]. – К. : Мінбуд України, 2007. – 37 с.
11. *Природне і штучне освітлення* ДБН В.2.5-28-2006. – [Чинний від 2006–10–01]. – К. : Мінрегіон України, 2013. – 84 с.
12. *Теплова ізоляція будівель.* – На заміну СНиП II-3-79: ДБН В.2.6-31:2006. – [Чинний від 2007–04–01]. – К. : Мінбуд України, 2006. – 65 с.
13. *Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення:* ДСТУ 3008-95. – [Чинний від 1996–01–01]. – К. : Держстандарт України, 1996. – 38 с.
14. *Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання:* ДСТУ 7.1:2006. – [Чинний від 2007–07–01]. – К. : Держстандарт України, 2007. – 56 с.
15. *Бархин Б. Г. Методика архітектурного проектування / Б. Г. Бархин.* – М. : Стройиздат, 1993. – 436 с.

16. *Болотов Г. І.* Основи формування архітектурного середовища / Г. І. Болотов. – К. : НАУ, 2012. – 568 с.

17. *Гельфонд А. Л.* Архитектурная типология общественных зданий и сооружений: учеб. пособие / А. Л. Гельфонд. – Н.Новгород: ННГАСУ, 2003. – 201 с.

18. *Франсис Д. К. Чинь.* Архитектура, форма, пространство, композиция / Чинь Франсис Д. К. – М. : АСТ-Астрель, 2005. – 125 с.

**Приклади проектних вирішень КСК, розроблених студентами
Навчально-наукового інституту аеропортів**

Рис. А1. Проектне рішення КСК. Автор: Анна Волкова, 2014 р.

Продовження дод. А

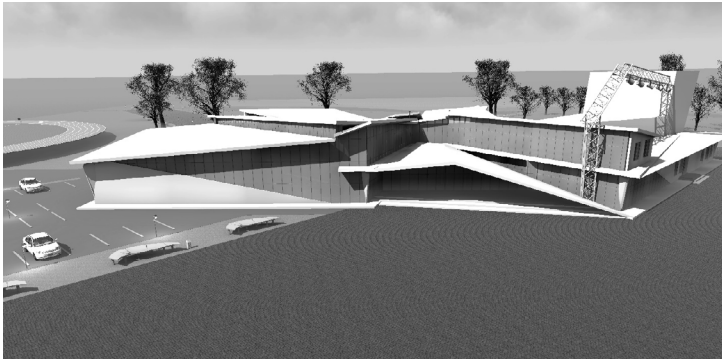
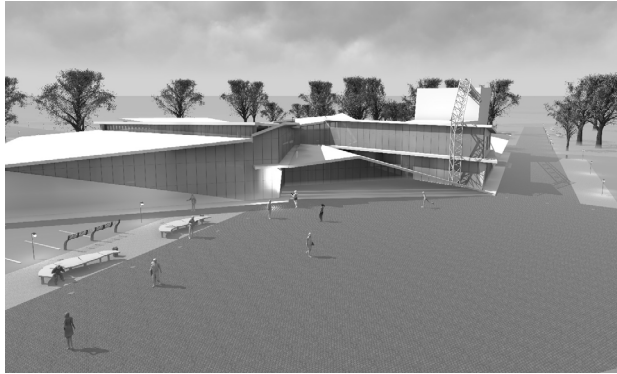

Рис. А2. Проектне рішення КСК Автор: Анастасія Біла, 2014 р.

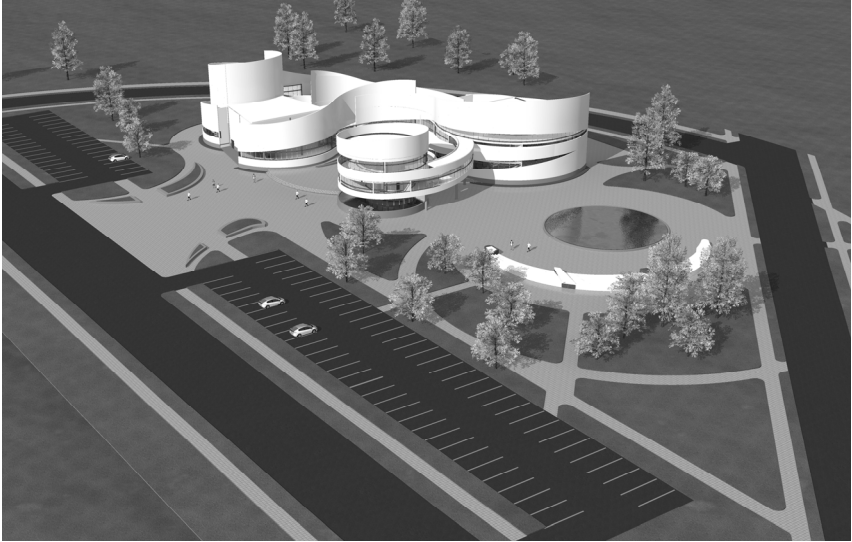

Рис. А3. Проектне рішення КСК Автор: Любов Мирончук, 2014 р.

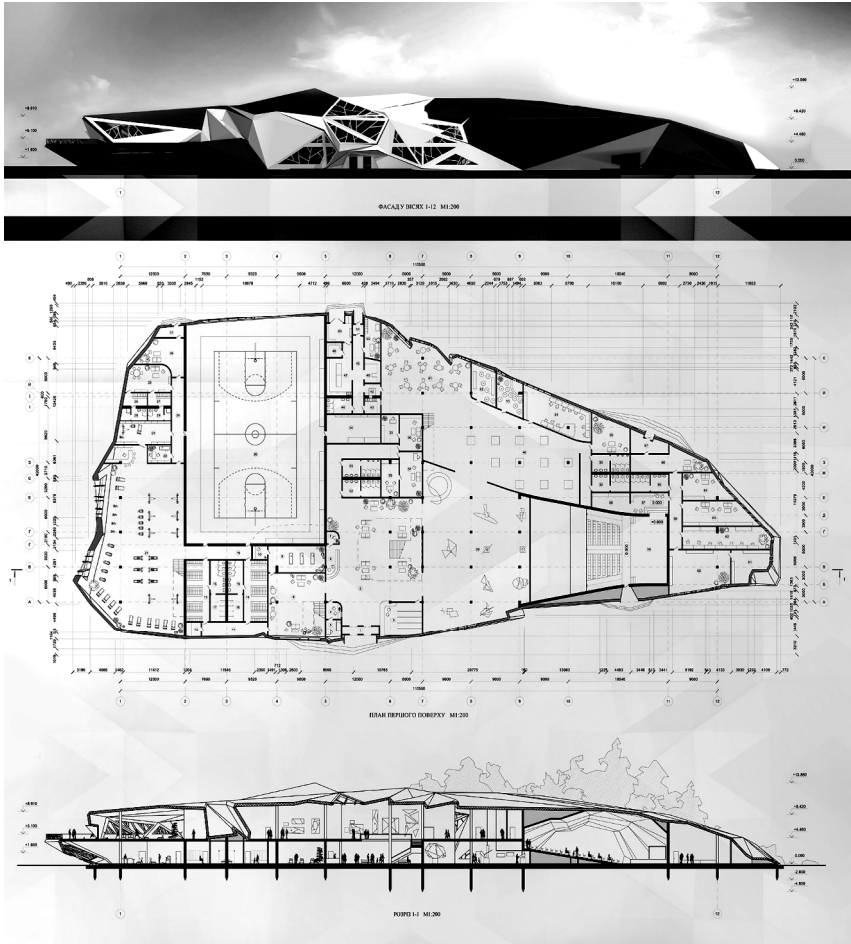

Рис. А4. Проектне рішення КСК. Автор: Ігор Гавриленко, 2014 р.

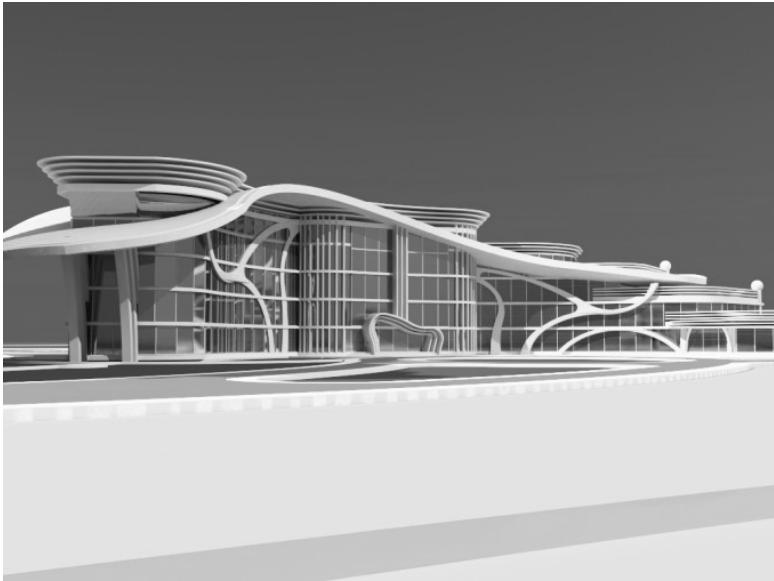
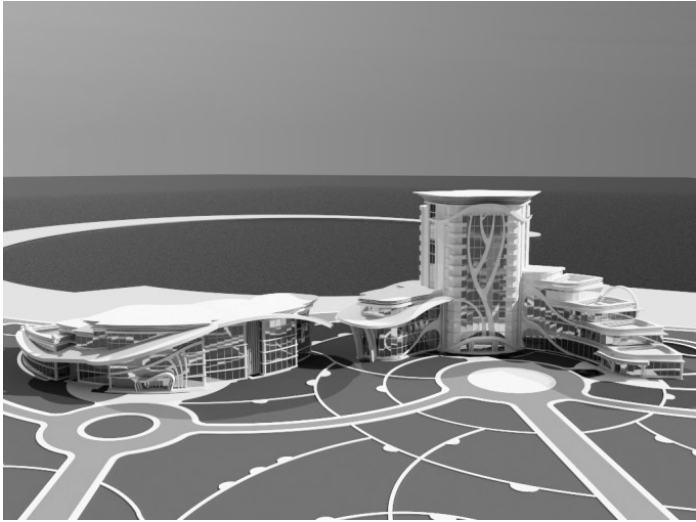

Рис. А5. Проектне рішення КСК. Автор: Юлія Майборода, 2012 р.

**Приклади проектних рішень клубних комплексів
різного спрямування, розроблених студентами
інших українських вишів**

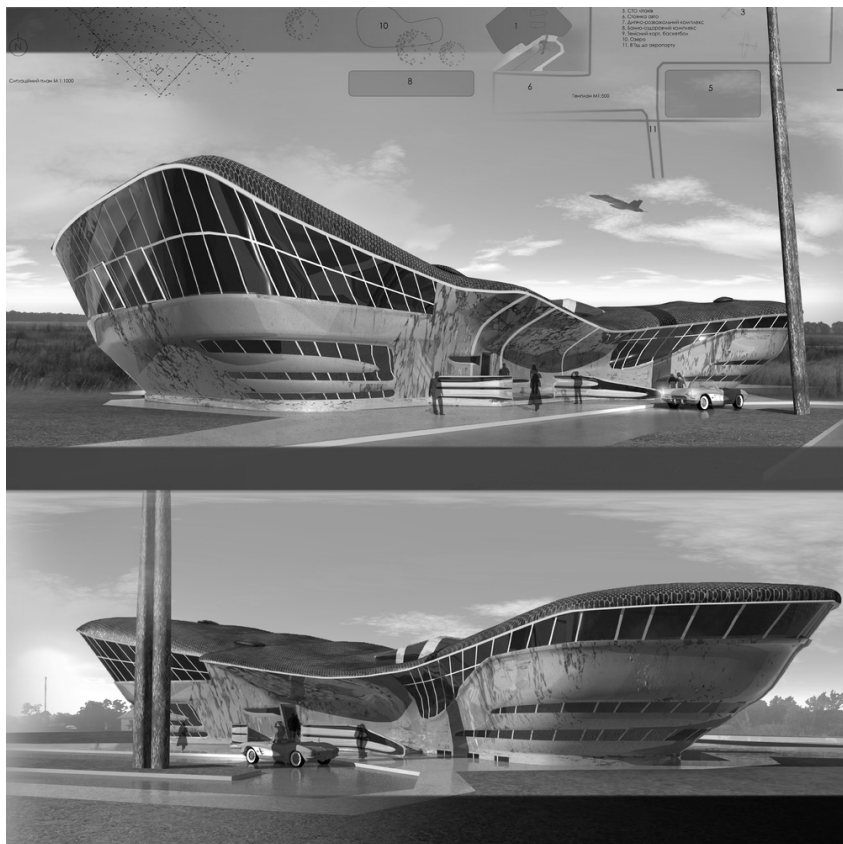
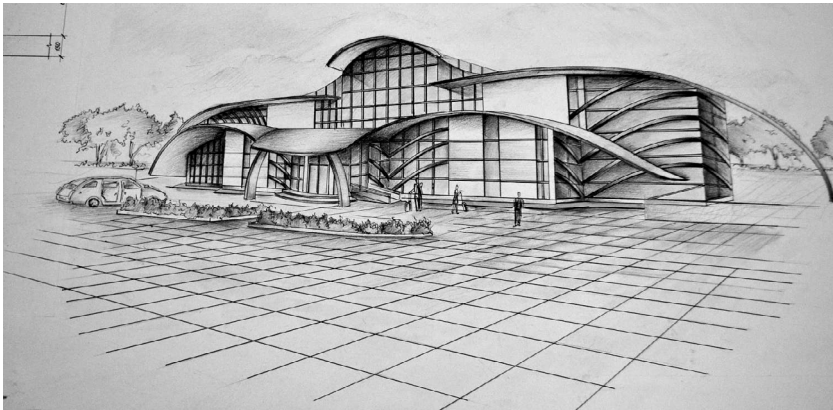

Рис. Б1. Проект Аероклубу. Автор: Антон Пілягін, КНУБА

a

б

Рис. Б2. Проектне рішення КСК: *a* – Автор: Олександр Небоженко, КНУБА; *б* – Автор: Христитна Миснюк, м. Кам'янка

**Приклад оформлення зведеної таблиці
техніко-економічних показників (згідно з ДБН А.2.2-3 [2])**

№ з/п	Найменування	Одиниця виміру	Показник
1	Найменування будинку		Культурно-спортивний заклад у структурі громадського центру
2	Місце розташування		С.м.т. Калинівка, Київська обл.
3	Характер будівництва		Нове будівництво
4	Кошторисна вартість, всього: в т.ч. будівельних робіт	тис. грн	За розрахунком За розрахунком
5	Поверховість	поверх	3
6	Ступінь вогнестійкості конструкцій		I
7	Площа ділянки	Га	0,2
8	Площа забудови	м ²	
9	Площа паркінгу	м ²	750,0
10	Потужність, місткість, пропускна спроможність	Місць/ осіб/зміну / кількість від- відувачів/ машино- місць	300 місць (зала для глядачів, місць), 24 осіб/зміну (спортивна зала, баскетбол), 24 осіб/зміну (басейн), 10 стрілецьких місць (тир), 35 відвідувачів (клубна частина), 30 машино-місць (паркінг)
11	Загальна площа будівлі	м ²	
12	Корисна площа будівлі	м ²	
13	Будівельний об'єм будинку, всього: в т.ч вище відм. 0,00 нижче відм. 0,00	м ³ м ³ м ³	

№ з/п	Найменування	Одиниця виміру	Показник
14	Кількість створених робочих місць	Один	26
15	Показники енергоефективності – річна потреба у: – паливі – воді – електричній енергії – теплової енергії	тис. т тис. куб. м тис. кВт год Гкал	За розрахунком За розрахунком За розрахунком За розрахунком
16	Клас енергетичної ефективності		С
17	Тривалість будівництва	місяців	За розрахунком

Навчальне видання

**АРХІТЕКТУРНЕ
ПРОЕКТУВАННЯ**

**ПРОЕКТ
КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО
ЗАКЛАДУ В СТРУКТУРІ
ГРОМАДСЬКОГО
ЦЕНТРУ СЕЛИЩА**

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів напряму підготовки
6.060102 «Архітектура»**

**Укладачі: АГЄЄВА Галина Миколаївна
БАРМАШИНА Людмила Миколаївна
БОЛОТОВ Григорій Іванович**

**Редактор *Є. Г. Кравченко*
Коректор *Л. М. Романова*
Технічний редактор *А. І. Лавринович*
Комп'ютерна верстка *Н. С. Ахроменко***

**Підп. до друку 07.07.2016. Формат 60x84/16. Папір офс.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 2,79. Обл.-вид. арк. 3,0.
Тираж 100 пр. Замовлення № 94-1.**

**Видавець і виготівник
Національний авіаційний університет
03680. Київ-58, проспект Космонавта Комарова, 1**

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 977 від 05.07.2002